

เทศน์เช้า วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๕๗

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขาว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

อ้าว! ตั้งใจฟังธรรมะเนาะ ธรรมะ เวลาเวียนว่ายตายเกิด การเวียนว่ายตายเกิดต้องมีอาหาร ๔ การเกิดในภพใดชาติใดต้องมีอาหารชนิดใด นี่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกผลของวิญญะนะ

ฉะนั้น เวลาเราพูดกันจนชินปาก “กองทัพนดินด้วยท้อง กองทัพเดินด้วยท้อง” กองทัพเดินด้วยท้องต้องมีอาหาร สิ่งที่มีอาหาร เราปากกัดตีนถีบกันมาก็เพื่อดำรงชีวิต เพื่อปัจจัย ๔ ถ้าปัจจัย ๔ การดำรงชีวิตเราสมบูรณ์แล้วเราจะหาที่พึ่งที่อาศัยของเรา คำว่า “หาที่พึ่งที่อาศัย” ถ้ามันสุขสมบูรณ์แล้วเราจะประพฤติปฏิบัติ

ในสมัยพุทธกาลนะ มีพวกทศตะเข็ญใจไปเฝ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้กินข้าวก่อน ให้สุขสบายก่อนแล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงเทศนาว่าการเป็นบงคราว เป็นบงคราว เห็นไหม

นี่ก็เหมือนกัน เวลาเราประพฤติปฏิบัติกัน เราก็หวังว่าเราจะดำรงชีวิตอย่างไร เพราะเราอยู่โดยปกติของเรา เรามีเสรีภาพของเราทำอย่างไรก็ได้ แต่เราเป็นชาวพุทธ เรามีศีล ๕ เป็นประจำ นี่ศีล ๕ พอมีศีล ๘ ศีล ๘ เราเว้นข้าวเย็นแล้ว เวลาศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗ เห็นไหม ศีล ๒๒๗ เราประพฤติปฏิบัติเราถือธุดงค์วัตร ถ้าถือศีล ๒๒๗ เขายังฉันของเขาได้ในปฐมประ แต่เวลาถือธุดงค์วัตร เอกาคือนั้นหนเดียว ฉันหนเดียว ทำหนเดียวนะ สิ่งที่หนเดียวไม่ให้เป็นการะรุงรัง

เพราะคำว่า “การะรุงรัง” เห็นไหม กองทัพเดินด้วยท้อง เดินด้วยท้อง สิ่งที่เดินด้วยท้อง... ไข่ กองทัพเดินด้วยท้อง เวลาเขารบทัพจับศึก เวลาเขาล้อมเมืองไว้เพื่อให้ขาดเสบียงอาหาร ไม่ต้องรบเลย ทำให้ขาดเสบียงอาหาร เขาก็แพ้แล้ว แต่เวลาเขาจะรบทัพจับศึกเขาต้องเตรียม ผู้ที่เป็นแม่ทัพเขาจะเคลื่อนทัพไปเขาต้องมีการส่งกำลังบำรุง เขาต้องมีเสบียงอาหารของเขา กองทัพเดินด้วยท้อง อันนั้นเป็นแค่การดำรงชีวิต

แต่ถ้าเราจะมาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เราก็ต้องมีอาหาร องค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่ปฏิเสธปัจจัย ๔ แต่ปัจจัย ๔ กองทัพเดินด้วยท้อง แต่เดินด้วยท้องนี้มีความจำเป็นพอ ถ้ามีความจำเป็นพอนะ จิตใจของคนที่มีศีลมีธรรม จิตใจคนจะประพฤติปฏิบัติเขาจะให้สิ่งนั้นไม่เป็นการรุงรัง

เวลาสัปปายะ ๔ อาหารเป็นสัปปายะ เราว่าอาหารเป็นสัปปายะ ทุกอย่างถ้ามันสมควรแล้ว เราว่าสิ่งนั้นเป็นความพอดี แต่ถ้าครูบาอาจารย์ท่านประพฤติปฏิบัติขึ้นมาะ สิ่งใดฉันแล้วโง่งว่ อาหารในหนึ่งมือนั้น สิ่งนั้นไม่เป็นสัปปายะ ไม่เป็นสัปปายะเพราะอะไร เพราะฉันเข้าไป แล้วไขมันต่างๆ มันทำให้เราสัปหงกโง่งว่ เราจะเอาสิ่งนั้น สัปปายะคือว่าฉันแล้วไม่หงอยไม่เหงา ไม่โง่ไม่ว่

ที่นี้ธาตุขันธ์ของคนมันไม่เหมือนกัน ธาตุขันธ์ของคน เห็นไหม บางคนอาหารที่เป็นพิษ อาหารต่างๆ ธาตุขันธ์เขาจับไม่ได้ แต่ธาตุขันธ์ของคนไม่เหมือนกัน ถ้าคนที่ธาตุอ่อน กินสิ่งใดเข้าไปแล้วมันก็มีผลกระทบแน่นอน ถ้าคนที่ธาตุแข็ง จะฉันอย่างไรมันก็ไม่โง่ไม่ว่ ถ้าอย่างนั้นมันเป็นจริตนิสัย ถ้ามันโง่งว่ เขาก็ไปนอนนอนผ่อนอาหารเอา นี่ถ้าคนเขามีเป้าหมายของเขา

ในเมื่อกองทัพเดินด้วยท้องก็จริงอยู่ แต่เดินด้วยท้อง เขาใช้ด้วยความประหยัดมัธยัสถ์ของเขา เขาไม่ได้กองทัพเดินด้วยท้องแล้วก็ฟุ่มเฟือยสิ่งนั้น เว้นไว้แต่อำนาจาสนาบาารมีของคน สิ่งที่มีมันมีมากขึ้นมา เราจะบริหารจัดการอย่างไร นี่พูดถึงกองทัพเดินด้วยท้องนะ

แต่ถ้าเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เวลาหัวใจเดินด้วยธรรม สติธรรม สมาธิธรรม ปัญญาธรรม สังฆธรรมฯ มันมีขึ้น ธรรมมันมีหยาบมีละเอียดยิ่งขึ้นไป ถ้ามีสติ มีสติยับยั้งของมันได้ สิ่งใดเป็นประโยชน์ สิ่งใดเป็นโทษ มันเริ่มแยกแยะแล้ว พอแยกแยะขึ้นมา พอแยกแยะแล้วมันมีเวลาเหลือ เหลือให้การประพฤติปฏิบัติ ถ้าไม่แยกแยะนะ สิ่งนั้นมันจะเป็นความจำเป็น พอความจำเป็นขึ้นมา เราจะชวนขวายสิ่งทีความจำเป็นนั้น

แต่ถ้าเราเห็นความจำเป็นมันน้อยลง เราผ่อนคลายมา มันจะมีความละเอียดขึ้นมา ถ้าละเอียดขึ้นมา ถ้าหัวใจเดินด้วยธรรมฯ ถ้ามีธรรมขึ้นมาแล้ว มันทำแล้วมันชุ่มชื่นนะ แต่หัวใจมันไม่มีธรรมนะ เวลามันขาดตกบกพร่องมันจะน้อยเนื้อต่ำใจทั้งนั้นแหละ มันจะทำให้เราเศร้าใจ ทำให้เรามาเทียบเคียงกับคนอื่น ถ้าเทียบเคียงกับคนอื่น เทียบเคียงกับเรื่องปัจจัย ปัจจัยข้างนอกมันเป็นเรื่องหนึ่งนะ ถ้าเรื่องหัวใจเทียบเคียง เราเทียบเคียงเข้ามาในหัวใจสิ

ถ้าเทียบเคียงในหัวใจ เห็นไหม ทำไมเขามีมากมีน้อยเขายังเสียสละของเขา เขามีมากมีน้อยเขายังแบ่งปันของเขา เขามีมากมีน้อยเขาไม่เก็บเป็นการะรุงรังของเขา แล้วถ้าเขาใช้สิ้นเปลืองไปแล้ว แล้วคราวต่อไปเขาจะเอาสิ่งใดใช้ประโยชน์ต่อไป เขาไปหาเอาข้างหน้า เพราะของสิ่งที่เก็บไว้มันเสียหาย มันเน่า มันบูด มันเสียหายไป เขาก็ใช้ประโยชน์นั้นไป แต่ในเมื่อสิ่งที่มันมีของมันอยู่ มีของมันอยู่ก็ถือว่ามีการกระทำต่อเนื่อง ในเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เราจะหาของเราได้ ถ้าหาของเราได้นะ ถ้าจิตใจที่เป็นธรรมๆ มันไม่วิตกกังวล ไม่วิตกกังวล เห็นไหม

นิวัตรธรรมทางกัณฐจิต ถ้ามีนิวัตรธรรม ทำสมาธิได้ยาก จะเกิดปัญญาก็เกิดได้ยาก แต่ถ้าเรามีสติมีปัญญา มีคุณธรรม สิ่งนั้นเราเสียสละได้ง่าย มันไม่เป็นการะรุงรัง

ข้าวบวกกับข้าวลบนันมีความจำเป็นทั้งนั้นแหละ อาหารมันก็มีความจำเป็นแก่ร่างกาย ธรรมะมันก็มีความจำเป็นกับจิตใจ ถ้าจิตใจมันเป็นธรรมๆ ขึ้นมา ทุกอย่างมันบาลานซ์แล้วมันพอดีไปหมดเลย ถ้าพอดีมันก็พัฒนาขึ้นไป

คำว่า “มรรคหยาบฆ่ามรรคละเอียด” คำว่า “มรรคหยาบ” ของที่เป็นของหยาบๆ คำว่า “ของหยาบๆ” สิ่งนี้มันเป็นการหาปัจจัย การดำรงชีวิต แล้วเวลาครูบาอาจารย์ของท่านไปอยู่ในป่าในเขา ท่านอยู่ของท่าน ท่านอดนอนผ่อนอาหารของท่าน สิ่งนั้นมันละเอียดเข้าไป นี่ละเอียดในทางธรรม แต่มันหยาบในทางโลก

ทางโลกบอกว่า “มันเป็นไปได้อย่างไร ในเมื่อคนเรามีชีวิตก็ต้องมีอาหาร มีปัจจัยเครื่องอาศัย”

ใช่ มันมีปัจจัยเครื่องอาศัย แต่เครื่องอาศัยนี้มันเป็นการะรุงรัง มันก็เป็นการะรุงรัง แต่ถ้ามันจะปล่อยวางด้วยสติปัญญาของตัว มันภูมิใจใจ มันภูมิใจ มันไม่เศร้าใจนะ แต่ถ้าจิตใจมันเป็นโลก มันเศร้าใจใจ มันเศร้าใจว่าทำดีแล้วทำไมไม่ได้ดี ทำดีแล้วทำไมไม่มีคนเห็นความดีของเรา

ความดีมีคนเห็นทั้งนั้นแหละ ความดี แต่ความดีนี้มันต่อเนื่องไหม ความดีนี้คงที่ไหม ถ้าความดีคงที่จนเป็นที่ไว้วางใจ เขาไว้วางใจ ถ้าความดีนี้ยังไม่คงที่ เขาก็ต้องพิสูจน์กันก่อนใช่ไหม แต่จิตใจใครอ่อนแอ จิตใจใครเข้มแข็งกว่ากัน จิตใจใครเข้มแข็งกว่า มันทำสิ่งใดนั้นไปได้ ทำสิ่งนั้นได้

สิ่งที่เราจะมีจิตใจ ธรรมดา กองทัพเดินด้วยท้องนั้นเป็นเรื่องอาหาร กองทัพเดินด้วยธรรมๆ ถ้ามีสติมีปัญญาธรรม เราภูมิใจ แล้วเราทำได้ พอคนเริ่มทำได้ ทำสิ่งนี้ได้ มันเห็นสิ่งนี้ขึ้นมา สิ่งนั้นมันไม่เบียดเบียนใจของเราก่อนนะ

มันเบียดเบียนตนแล้วเบียดเบียนผู้อื่น ถ้ามันไม่เบียดเบียนตนขึ้นมา ตนมีความสุข ความสงบ ความระงับเข้ามาในหัวใจ สิ่งนั้นเราทำด้วยความปลอดโปร่ง ไม่ได้ทำด้วยความตึงเครียด

โลกเขาทำด้วยความตึงเครียด เขาทำด้วยค้นหาความทะยานอยาก ทำด้วยสมุทัย เขาต้องการแรงปรารถนาของเขา แล้วแรงปรารถนาของเขาไม่สมความปรารถนาของเขา เขาก็มีความทุกข์ของเขา แต่ของเรา จิตใจของเรามีคุณธรรม เราไม่ได้ทำด้วยความตึงเครียด เราทำด้วยความสุขใจ เราทำด้วยความพอใจ ถ้าทำด้วยความพอใจ สิ่งนั้นมันจะไม่มีโทษกับเรา ถ้าจิตใจมันสูงขึ้น มรรคมันละเอียดขึ้น ถ้ามรรคละเอียดขึ้น ทำของเราขึ้น

ทำไมมีความสุขได้อย่างไร

หนึ่ง จันมือเดียวก็มีความสุข ไม่จันเลยก็มีความสุข

มันเป็นความสุขได้อย่างไร มีความสุขได้อย่างไร

ความสุขเพราะเขาเห็นคุณค่าของน้ำใจนี้ไง เขาเห็นคุณค่าของคุณธรรมในหัวใจนี้ไง ถ้ามีคุณธรรมในใจ เห็นไหม ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด เวลาว่าชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด เราต้องสิ้นสุด แล้วเราจะมีเสียบ้างสิ่งใดเป็นที่พึ่งอาศัยไป ที่เรามาทำบุญกุศลกันอยู่ที่นี่ เราก็คงมีเสียบ้างกริ่งของเราที่จะพึ่งพาอาศัยในชีวิตของเรา มันเป็นกุศล

กุศล เห็นไหม สุกโตๆ ถ้าจิตมันมีความสุขสงบอันนี้ พຼ່ງนี้มันก็ดี พຼ່ງนี้มันก็ดีงามของมัน ถ้ามันมีความสุข ความเศร้าหมองในใจ มันก็มีความสุขของมันไปเรื่อย สุกโต ปัจจุบันเป็นสุกโต ถ้าสุกโต ทำอย่างไรให้มันสุกโตละ

ถ้ามันมีสติมีปัญญา มีสติมีปัญญาเท่านั้น ถ้ามีสติปัญญา มันสำรอก มันคายของมัน สิ่งที่มันคิดพันๆ มันมีเหตุมีปัจจัยนะ เหตุปัจจัยของคนมันไม่เท่ากัน เหตุปัจจัยของคนไม่เท่ากัน ถ้าไม่เท่ากัน ความรู้สึกนึกคิดของคนไม่เหมือนกัน ฉะนั้น มุมมองของจิตใจก็ไม่เหมือนกัน

ฉะนั้น เวลาที่มีสติปัญญา สติปัญญาของใคร ใครมองอย่างไร มองแล้วมันพิจารณาของเรา
ขึ้นมา มันสำรอก มันคายของเราออกไป มันเป็นผลของเรา มันสงบระงับที่นี้ ถ้ามันสงบระงับ
ที่นี้ มันก็เป็นสุคติของเราไป

ถ้าจิตใจเราเป็นสุคติ เวลามันไป ที่เราทำบุญกุศลเพื่อความสุคติอย่างนี้ ถ้าที่นี้ ใน
ปัจจุบันมันมีความสุข ข้างหน้ามันก็มีความสุข เพราะมันมีความสุข จิตใจที่มันเบา จิตใจที่เบา มัน
จะลอยขึ้นสูง

จิตใจมีความโกรธ มีความผูกอาฆาต มีความต่างๆ มันกดถ่วง แล้วมันกดถ่วง มันกดถ่วง
ที่ไหนล่ะ? มันก็กดถ่วงที่ใจเราก่อนใช้ไหม เพราะมันกดถ่วงที่ใจเพราะมันมีน้ำหนักร เพราะมันมี
ความโกรธ มีความผูกโกรธต่างๆ มีความอาฆาตมาดร้าย มันมีความโกรธ มันมีความหนักหน่วง
มันกดลงต่ำแน่นอน แล้วมันกดลงต่ำ ใครเป็นคนทุกข์ ใครเป็นคนทุกข์ล่ะ นี่ไง ทุกข์ มันไม่มีสุค
ติ มันมีความทุกข์ แล้วมันจะไปไหนล่ะ

ถ้าเรามีสติปัญญา ในเมื่อมันทุกข์ ในเมื่อมันผ่อนคลายที่นี้ มันผ่อนคลายที่ใจของเรา มัน
ผ่อนคลายที่ใจของเรา พอผ่อนคลายที่ใจของเรานะ มันเป็นสุคติ เพราะอะไร เพราะด้วยสติด้วย
ปัญญา ถ้ามีสติปัญญาอย่างนั้นมันผ่อนคลายของมัน มันมีประโยชน์ของมัน

กองทัพเดินด้วยธรรม ถ้ามีคุณธรรมในหัวใจ กองทัพนั้นรบชนะ เพราะมันไม่ใช้ยา
พิษเพื่อ ยิงต่างๆ ที่จะไปรบราฆ่าฟันกับข้าศึก เราไม่ต้องแบกภาระไปรุกรังจนเกินไป ถ้าเรา
แบกภาระรุกรังจนเกินไป กองทัพเดินด้วยท้อง เราชนะเขาด้วยปัจจัย ด้วยการปิดล้อม ด้วยการให้
เขาอดอาหาร นั่นมันก็เป็นยุทธวิธีอันหนึ่ง

แต่เวลาเขารบด้วยปัญญา การรบชนะที่สูงที่สุดคือการไม่ต้องรบ ไม่ต้องรบเลย เคลื่อนทัพ
ไป เขายอมแพ้แล้ว เพราะมันไม่ต้องรบเลย การชนะที่ยอดที่สุดคือการชนะด้วยการไม่ต้องรบ
ถ้าการชนะด้วยปานกลางคือการรบกันแล้วแพ้-ชนะ การรบที่เลวที่สุดคือการรบแล้วเราแพ้ด้วย
ตายกันเกลื่อนเลย การตายคืออะไรล่ะ? การตายคืออุดมการณ์ของเราไป อุดมการณ์ความมั่นคง
ของเรา เราตั้งใจไว้อย่างไร แล้วอุดมการณ์ของเรามันผ่อนลงทุกที อุดมการณ์ของเราเหลวแหลก
ลงทุกที อุดมการณ์ เห็นไหม

เวลาลูกหลานเรา เราให้เขามีอุดมการณ์อย่างไร ชีวิตเขามีเป้าหมายอย่างไร ถ้ามีเป้าหมาย ชีวิตของเขา เขาพยายามทำชีวิตของเขาสู่เป้าหมายของเขา อุดมการณ์ของเขา นี่ก็เหมือนกัน เราก็มีอุดมการณ์ของเรา เรามีอุดมการณ์ของเราละ ในเมื่อเราเกิดมาเป็นมนุษย์ เราเกิดมาพบพระพุทธศาสนา เราสร้างคุณงามความดีของเรา ขวนขวายของเราเท่าที่เราทำได้ ถ้าเรายังภาวนาไม่ได้ เรายังทำสิ่งใดไม่ได้ เราค่อยทำคุณงามความดีของเรา เราจะสร้างอำนาจวาสนาบารมีของเรา นี่ก็คืออุดมการณ์ของเรา

แต่ถ้าคนมีเป้าหมาย เราจะถึงที่สุดแห่งทุกข์ เรามีอุดมการณ์ มีเป้าหมายเลย แล้วเวลาทำไปมันทุกข์มันลำเค็ญ นี่ลดทอนลงมา คนเราเกิดมาก็ปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้า ปรารถนาเป็นพระโพธิสัตว์ คนปรารถนามากมายมหาศาล แต่มันต้องเดินทางอีกยาวไกลมาก อีกยาวไกลมาก แต่พอมีความรู้สักมีความนึกคิด มีความต่างๆ มันจะไปถึงเป้าหมายได้สักเท่าไร แต่มันก็เป็นทางเดินใจ เป็นทางคุณงามความดีที่เราจะเดินของเราไป

ถ้าเรามีอุดมการณ์ แล้วเราพยายามขวนขวายของเรา ก็เลศค้นหาความทะยานอยากมันจะมาตัดทอนๆ ทั้งนั้นแหละ “ทำไปแล้วก็ไม่ประสบความสำเร็จ ทำไปแล้วก็ไม่ได้ตั้งใจหมาย”

มันจะได้ตั้งใจหมายอย่างใดในเมื่อทำด้วยสมุทัย เพราะความคาดหวังนั้นเป็นสมุทัย เราตั้งอุดมการณ์ของเราไว้แล้ว แล้วเราทำของเรา วางไว้เลย แล้วพยายามทำของเราด้วยสัมมาทิฐิ ความเห็นถูกต้อง ความดีงามของเรา ไม่เอาเป้าหมายนั้นมาบั่นทอนเราใจ เอาเป้าหมายมาบั่นทอนเรา นี่สมุทัยมันเจือปนเข้ามา เวลาปฏิบัติสมุทัยเจือปนเข้ามา เราถึงต้องทำสมาธิของเรา เพื่อให้สมุทัยมันสงบตัวลง

ถ้าสมุทัยสงบตัวลง มันเป็นธรรมๆ เห็นไหม เป็นธรรมคือว่ามันสัมมาสมาธิ มันสัมมาสติ ทุกอย่างเป็นสัมมา สัมมามันทำของมันไม่มีเป้าหมาย เวลาเป็นเป้าหมายนะ คาดไม่ได้ คนเราพอมีเป้าหมายขึ้นมาคิดว่าจะเป็นอย่างนั้น จะเป็นอย่างนั้น เวลาเป็นจริงไม่เป็นจริงอย่างนั้นหรอก ไอ้ที่เป็นอย่างนั้นๆ จินตนาการนั้นมันหลอก หลอกว่าทำอย่างนั้น เป็นอย่างนั้น แล้วมันก็มุ่งเป้าไปที่นั่น มันจินตนาการ จินตมยปัญญา

อรรถกถาถกานุโยค กามสุขัลลิกานุโยค มันเป็นส่วนสองส่วน มันต้องแกลไปอยู่แล้ว จิตต้องแกลไปอยู่แล้ว เวลาเป็นจริง แล้วบอกว่าเราก็จึงเอาไว้เลยนะ มัชฌิมาปฏิปทา ทางสายกลางจึงเชือกไว้เลยนะ เกาะไว้เลยนะ สลึงนี้เกาะไว้เลยนะ แต่จริงๆ แล้วมันไม่ใช่ นั่นมันเป็นสลึง จึงสลึงไว้

เลย มัชฌิมาปฏิปทาเป็นเส้นสายนี้ เดินตรงสายนี้ นี่ไง ทำด้วยความคาดหมายไง แต่ถ้าความคาดหมายไม่ใช่ความจริง

เวลาใครคาดหมาย ธรรมะนี้คาดไม่ได้ คาดไม่ถึง คาดไม่ถึงเลย แต่เวลาครูบาอาจารย์เทศน์ว่าการของท่าน ท่านปล่อยวางอย่างนั้น มีความว่างอย่างนั้น เราก็อ้างกันไป มันเทียบเคียงเท่านั้นแหละ มันไม่เป็นจริงหรอก

เวลาเป็นจริง เห็นไหม คุณิ จิตนิสัยของคนไม่เหมือนกัน ความเห็นของคนไม่เหมือนกัน ความชอบแตกต่างกัน แล้วเวลาจึงสลิงไฉไล จะให้เป็นไปตามนั้น สลิงไปทางนี้ เราจะไปทางใต้ เราจะไปทางเหนือ ความรู้สึกมันชอบไปทางเหนือ คนชอบทะเล คนชอบเขา อ้าว! แล้วสลิงมันจึงไปทางไหนล่ะ

นี่ก็เหมือนกัน เราคาดหมายมันคาดหมายไม่ได้หรอก ฉะนั้น เวลาเราทำไป เราตั้งเป้าของเราไว้ เราทำของเราไว้ อย่าให้สมุทัย อย่าให้จินตนาการเข้ามาเป็นตัวชักนำ ศีลขารธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ศึกษามาแล้ว แล้ววางไว้ แล้วปฏิบัติให้ตามความเป็นจริงของเรา มัชฌิมาปฏิปทาเราสมควรของเรา พอดีของเรา เอ้อเฮอ! ไปเจอขึ้นมาจ๊ะๆ หน้าเลย มันเป็นจริงๆ กลางหัวใจ นี่มัชฌิมาปฏิปทาเหมือนกัน

มัชฌิมาปฏิปทาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบริบูรณ์ยิ่งใหญ่นัก มัชฌิมาของครูบาอาจารย์ หลวงตา มัชฌิมาของท่าน เวลาขณะจิตของท่าน สะเทือนเลื่อนลั่น สะเทือนเลื่อนลั่น โลกธาตุนี้ไหวไปหมดเลย มัชฌิมาของอาจารย์สิงห์ทองไม่ใหญ่โตเหมือนของหลวงตาเลย ของหลวงตาโลกธาตุนี้หวั่นไหวไปหมดเลย ของอาจารย์สิงห์ทองท่านบอกว่ามันหมดไปอย่างไรรู้ไม่รู้ เห็นไหม มัชฌิมาปฏิปทามันเหมือนกันไหม มันมัชฌิมาปฏิปทามันต้องมีที่มาที่ไปด้วย มันต้องมีอำนาจวาสนาของคนด้วย

ฉะนั้น เราทำของเรา เราตั้งเป้าแล้ววางไว้ อย่าเอาสิ่งนั้นมาเป็นสมุทัย อย่าเอาสิ่งนั้นมาให้เราออกนอกทาง เอาสิ่งนั้นให้มันสมควรลงไม่ได้ ติดคาอยู่อย่างนั้นแหละ วางให้หมดเลย ให้มันเป็นของเรา พอมัชฌิมาเป็นความจริงของเราละ พอมันลงของเรา อือฮือ! ปัจจุบันตั้ง สันติภูมิจิโก

หลวงตาท่านบอกไว้ ยกให้เป็นสันติภูมิจิโก รู้จำเพาะตน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ยกให้สันติภูมิจิโก ความรู้เฉพาะหน้า ความรู้เฉพาะตน ความรู้ในความเป็นจริง แต่ต้องเป็นจริงนะ

เป็นจริงเพราะอะไร เพราะเป็นจริงแล้ว อริยสัจมีหนึ่งเดียว เวลาจะมีขณินาขนาดไหน จะเป็นอย่างไร หลวงตาท่านเป็นคนมาตรวจสอบอาจารย์สั่งให้ทองเอง ตรวจสอบแล้วท่านบอกว่าไม่คัดค้านเลย เห็นไหม ขณะจิตแตกต่างกัน คนหนึ่งมหาศาล โลกธาตุไหลหมดเลย อีกคนไปตอนไหนไม่รู้เลย แต่มาตรวจสอบกันแล้วเหมือนกัน เราไม่คัดค้าน อันเดียวกัน

นี่ไง อริยสัจมันมีหนึ่งเดียว จะอย่างไรทำไปเถอะ เราไม่ต้องให้เหมือนใคร เราไม่ต้องทำให้เป็นแบบใคร ทำให้เป็นเรานี้แหละ ทำให้เป็นสมบัติของเรานี้แหละ แล้วถ้ามันเป็นจริงขึ้นมาแล้ว สมบัติของเรา แล้วอธิบายได้เลย เพราะมันรู้จริงมันเห็นจริงของมัน นั่นกองทัพเดินด้วยท้อง เราพูดกันจนชินปาก แต่หัวใจที่มันทุกข์มันยาก หัวใจที่มันจะมีอิสระ กองทัพของเรา จิตใจเราเดินด้วยคุณธรรม สังขธรรม มีคุณธรรมเพื่อหัวใจของเรา

จำเป็นจริงๆ นะ กองทัพต้องเดินด้วยท้อง เราเกิดมาต้องมีหน้าที่การงาน เราต้องมีปัจจัยเครื่องอาศัยเพื่อดำรงชีวิต นั้นเพื่อดำรงชีวิต เขาทำได้ ใครก็ได้ คนนอกศาสนาเขาก็ทำเหมือนๆ กัน แต่ของเรา เราเกิดเป็นชาวพุทธแล้ว สิ่งนั้นเป็นหน้าที่การงาน แต่เราต้องการให้หัวใจเราได้พักผ่อนบ้าง เครื่องยนต์ต้องมีน้ำมันหล่อลื่น จิตใจของเรามันทุกข์มันร้อนนัก ขอให้มันมีสิ่งใดที่ชุ่มชื้นหัวใจบ้าง

โลกเป็นแบบนี้ ทุกคนต้องประสบทุกข์ คนแหละ เราเกิดมาเหมือนกันทั้งนั้นแหละ เพียงแต่จิตใจของคนทุกข์มากหรือทุกข์น้อยเท่านั้นเอง เหมือนๆ กันแหละ แต่ถ้าเรามีคุณธรรมในหัวใจ เรามีเครื่องหล่อลื่น เรามีสิ่งต่างๆ เข้ามาให้หัวใจมันมีที่พึ่งอาศัย เพื่อประโยชน์กับเรา นะ

เกิดมาเป็นคน เกิดมาพบพระพุทธศาสนา สังขธรรมมันมีอยู่จริง แล้วความเป็นจริง ทุกข์สุขก็อยู่ในใจเรา เอาสิ่งนั้นเพื่อประโยชน์กับใจของเรา เราเกิดมาแล้วเราถึงมีสองตา หลวงตาท่านบอกมีสองตา ตาหนึ่งคือตาโลก ตาหนึ่งคือตาธรรม ตาโลกคือหน้าที่การงานของเรา ตาธรรมเราก็แสวงหา คนที่เขาทั้งสองตา เขาใช้ตาเดียว ใช้แต่เรื่องโลกๆ เขาไม่ใช่ตาธรรมแสวงหาเลย เรามีสองตา เราใช้ทางโลกและทางธรรม เพื่อประโยชน์กับเรา เอวัง